

Fakta 1.

60 % suomalaisista kokee lukevansa liian vähän

Fakta 2.

Tieto varhaislukemisen hyödyistä vaikuttaa perheiden lukutottumuksiin

Fakta 3.

Lapselle lukeminen voi antaa lähes vuoden etumatkan koulupolulle

Fakta 4.

Lukutaito eriytyy, sosioekonomisen taustan vaikutus osaamiseen kasvaa

Fakta 5.

Kouluilla on vaihtelevat mahdollisuudet tasavertaiseen lukutaitotyöhön

Fakta 6.

Nuoret saa lukemaan yksilöllisillä toimilla

Fakta 7.

Yhteiskunnan on tunnistettava kaikenikäiset heikosti lukevat

Fakta 8.

Monikielisuuden tukeminen edistää kaikkea oppimista

Fakta 9.

Yhteiskunta vaatii meiltä yhä monimuotoisempaa lukutaitoa

Fakta 10.

Joka neljäs suomalainen luki enemmän poikkeuskevään aikana

+

Lukutaidon hyväksi työskennellään laajalla rintamalla

FAKTA 1:

60 % suomalaisista kokee lukevansa liian vähän

Suomalaiset arvostavat lukemista ja lukutaitoa ja haluaisivat lukea enemmän. 60 % aikuisista kokee lukevansa tai kuuntelevansa kirjoja liian vähän. Jopa 71 % mainitsee syyksi vaikeuden keskittyä lukemiseen. Monet myös katsovat mieluummin tv-ohjelmia tai elokuvia ja kokevat ettei aika riitä lukemiselle. Niin ikään 63 % pienten lasten vanhemmista kokee lukevansa lapsilleen liian vähän. Suurimmaksi syyksi mainitaan ajanpuute. Suomalaisten lukutottumuksia selvitettiin Lukukeskuksen teettämässä tutkimuksessa keväällä 2020.¹

Tilastotiedot suomalaisten lukutottumuksista ovat ristiriitaisia. Suomalaiset mainitsevat lukemisen harrastukseksi usein ja käyttävät eurooppalaisista eniten aikaa lukemiseen heti virolaisten jälkeen.² Samalla luettujen kirjojen määrä on kuitenkin laskenut. Vuonna 2017 vain 13 % suomalaisista oli lukenut vähintään kymmenen kirjaa viimeisen puolen vuoden aikana, kun vuonna 2002 tällaisia aktiivilukijoita oli noin 25 %.³

Hälyttävää on myös lukemista kohtaan lisääntynyt kielteinen asenne. Lukemisen hyödyt tiedostetaan, mutta entistä useampi suomalaisvanhempi ei itse pidä lukemisesta. Vanhempien omilla lukutottumuksilla, asenteilla ja tavalla puhua oppimisesta on merkittävä rooli lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustapojen ja -taitojen muodostumisessa ja kehityksessä.⁴

Entistä vähäisempi kirjoitettujen tekstien lukeminen heijastuu luetun ymmärtämistä mittaavissa tutkimuksissa lukutaidon heikkenemisenä. Heikosti lukevien nuorten määrä kasvaa etenkin alimmissa sosioekonomisissa ryhmissä. Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimiseen on 2010-luvulla vahvistunut entisestään.⁵

Lukemisesta ja sen merkityksestä tuleekin edelleen puhua ja kaikille tasa-arvoisen lukutaidon eteen tehdä töitä. Noin puolet suomalaisista aikuisista on huomannut julkisen keskustelun lukemisen tärkeydestä, ja heistä noin kolmannes kokee tämän vaikuttaneen omaan lukemiseensa.¹ Lukemisen soveltamista ihmisten entistä kiireisempään arkeen tulisi kehittää laajalla rintamalla, esimerkiksi uudenlaisten luku- ja tekstimuotojen tarjonnan avulla.

Lukemisen trendejä ja lukutaidon kehittymistä on tärkeää tarkastella myös globaalina kysymyksenä. Kiinnostavia esimerkkejä osaamisen tason nousuun johtaneesta lukutaitotyöstä löytyy esimerkiksi naapurimaistamme Ruotsista ja Viirosta. Pitkäjänteisellä työllä Suomella on edellytykset säilyttää lukemisen ja kirjallisuuden arvostus sekä asemansa lukutaidon kärkimaana.

Suurimmat syyt, jotka ovat esteenä lapselle lukemiselle:

FAKTA 2:

Tieto varhaislukemisen hyödyistä vaikuttaa perheiden lukutottumuksiin

Suomalaisvanhemmista 63 % kokee lukevansa liian vähän lapselleen. ⁶ Samalla tutkimukset osoittavat, että lapsen ensimmäiset elinvuodet ovat erityisen tärkeitä lukutaidon ja kielellisen kehityksen kannalta. Jo vauvaiässä aloitetulla ääneen lukemisella on todettu olevan erityisen suuria hyötyjä aivojen kehittymiselle, lasten kielellisten taitojen tukemiselle ja myöhemmälle oppimiselle.^{7 8}

Tärkeimpiä vaikuttimia ääneen lukemiselle selvitettäessä yli puolet vanhemmista mainitsi syyksi lukemisen hyötyjä käsittelevän uutisoinnin. Toiseksi vaikuttavin syy ääneen lukemiselle oli neuvolasta saatu tieto aiheesta. ⁶ Siksi onkin tärkeää, että tietoa lukemisen merkityksestä lapsen kehitykselle ja perheen vuorovaikutukselle jaetaan tasavertaisesti kaikille perheille heti lapsen syntymästä alkaen.

Myös neuvolassa on tunnistettu varhaislukemisen hyödyt. Lukukeskuksen teettämän kyselyn mukaan noin puolet neuvoloiden terveydenhoitajista on huolissaan lasten kielellisestä kehityksestä. Kaksi kolmesta terveydenhoitajasta kokee kielellisen kehityksen heikentyneen osittain tai selkeästi viime vuosina. Puheenkehitys ja sanavaraston köyhyys nousivat tutkimuksessa esille useissa terveydenhoitajien vastauksissa. Terveydenhoitajien vastauksista nousi esiin myös huoli lasten vuorovaikutustaitojen kehityksen hidastumisesta.⁹

Terveydenhoitajat ovat motivoituneita valistamaan vanhempia lukemisen tärkeydestä. Lukukeskuksen kyselyyn vastanneista terveydenhoitajista jopa 94 % haluaa muistuttaa ääneen lukemisen merkityksestä osana neuvolatarkastusta, ja 80 % kokee lapselle lukemisen vaikuttavan erittäin merkittävästi lapsen kehitykseen. Jopa 98 % vastaajista oli kiinnostunut jakamaan neuvolassa tietoa lukemisesta ja usko neuvolassa jaettavan kirjalahjan voivan vaikuttaa perheiden lukutottumuksiin. Myös perheistä yli puolet toivoo saavansa lisää tietoa lukemisen hyödyistä ja sopivista kirjoista neuvolasta. ⁹ Siitä huolimatta lukemisesta valistaminen ei vielä ole osa virallista neuvolaohjelmaa.

Lukukeskus tukee lapsiperheiden lukutottumuksia Suomen Kulttuurirahaston rahoittamalla kolmevuotisella Lukulahja lapselle -ohjelmalla. Kirjakassi jaetaan kaikille vuosina 2019-2021 syntyville vauvoille. Vauvojen lorukirjan ja iltasatukirjan lisäksi kassiin on pakattu tietoa ääneen lukemisen merkityksestä lapsen hyvinvoinnille ja perheen vuorovaikutukselle. Varhaislukemisen suurhanke tavoittaa kolme kokonaista ikäryhmää ja luo tasavertaiset mahdollisuudet varhaislapsuuden lukukokemuksille.

Perheiden lukutottumuksiin vaikuttaa:

Perheiden kaipaama tuki lukemisen innostamiseksi:

FAKTA 3.

Lapselle lukeminen voi antaa lähes vuoden etumatkan koulupolulle

Varhaiset yhteiset lukuhetket näkyvät koulupolkuun aloittavan lapsen lähtötaidoissa. Yksittäisistä harrastuksista lukemisella on suurin, lähes yhtä ikävuotta vastaava vaikutus lapsen kielellisiin taitoihin.¹⁰

Lukuvalmiudet ja asenne kirjallisuutta kohtaan syntyvät varhaislapsuudessa. Lukemisen malleja ja kirjallisia virikkeitä jo varhain saaneet lapset kiinnostuvat kirjoista ja saavuttavat lukutaidon usein nopeammin kuin muut. Varhaislapsuudessa herännyt kiinnostus lukemista ja kirjoja kohtaan vahvistaa lukijaksi kasvamista. Luetun ymmärtäminen on helpompaa lapselle, jolle on luettu paljon, jolloin myös lukuinto syttyy ja säilyy helpommin.¹¹

Olisi tärkeää kannustaa lasta kirjojen pariin ja vahvistaa hänen kiinnostustaan kirjoja kohtaan läpi varhaislapsuuden ja viimeistään esikouluikässä. Lapset, joilla on esiopetusvuoden päättyessä hyvät lukuvalmiudet ovat muita lapsia taitavampia ja innokkaampia lukijoita myös ensimmäisen kouluvuoden päättyessä. Esiopettajan ja vanhempien yhteistyö on tärkeää lapsen lukuinnon tukemisessa.¹¹

On huolestuttavaa, että lukemisen ja lukutaidon eriarvoistuminen näkyy jo varhaislapsuudessa. Koulutulokkaiden

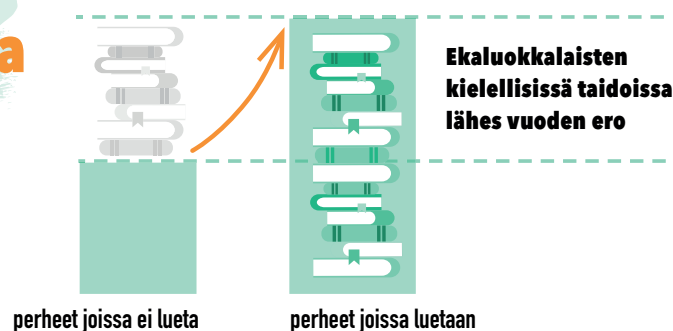
taustoja kartoittaneessa tutkimuksessa lukeminen näyttäytyi erityisesti korkeakoulutettujen perheiden harrastuksena.¹⁰

Laadukas varhaiskasvatus voi tasata eri lähtökohdista tulevien lasten oppimismahdollisuuksia. Kokopäiväisestä varhaiskasvatuksesta hyötyvät erityisesti ne lapset, joilla on useita matalaa lähtötasoa ennakoivia riskitekijöitä.¹⁰ Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin suuria laadullisia eroja suhteessa kielelliseen vuorovaikutukseen. Vain puolessa Suomen päiväkodeista toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman mukainen päivittäinen ääneen lukeminen.¹²

Kirjallisuuden, ääneen lukemisen ja kielellisen vuorovaikutuksen tulee olla osa kaikkien lasten arkea niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Lapset tarvitsevat päivittäin runsaasti kokemuksia lukemisesta sekä puhutusta ja kirjoitetusta kielestä. Lukeminen lapselle ja lapsen kanssa tukee lapsen oppimisvalmiuksien kehittymistä ikätasonsa mukaisesti.

Lukeminen voi tasoittaa sosioekonomisesta taustasta syntyviä osaamiseroja. Jotta jokaisella lapsella olisi tasa-arvoinen mahdollisuus lukea, tulisi resursseja suunnata perheiden lukuharrastuksen tukemiseen ja kiinnittää erityisesti huomiota matalammin koulutettuihin huoltajiin.

**Lukeminen
tasoittaa eroja**

FAKTA 4:

Lukutaito eriytyy, sosioekonomisen taustan vaikutus osaamiseen kasvaa

Merkit lukutaidon eriarvoisuuden lisääntymisestä ovat hälyttäviä. Suomi on lukutaidon kärkimaa, mutta oppilaiden väliset osaamiserot olivat vuonna 2018 Suomen PISA-tutkimusten historian suurimpia.¹³ Yksilöiden väliset erot kielellisissä taidoissa näkyvät jo ensimmäistä luokkaa aloittaessa.¹⁴

Heikosti lukevia poikia on suurempi osuus kuin heikosti lukevia tyttöjä.¹³ Tyttöjen ja poikien välinen kielellisten taitojen ero on säilynyt Suomessa samansuuruisena läpi 2000-luvun. Siksi on tärkeä ymmärtää tarkempia, yksilöllisiä syitä sekä eri tekijöitä ja niiden yhteisvaikutusta tyttöjen ja poikien lukutaitoeron takana pelkän sukupuolen lisäksi.¹⁵

Asenteet oppimista, kirjoittamista sekä omaa lukijuutta kohtaan ovat yhteydessä nuoren osaamiseen. Nuorten kielellisiä taitoja ja vahvuuksia tulisi tehdä näkyväksi ja niiden osaamiseen kannustaa niin kotona kuin koulussa. Tyttöjen suhtautuminen opiskeluun on myönteisempää kuin poikien.¹⁶ Sillä on merkitystä, minkälaista kuvaa yhteiskunta rakentaa pojista lukijoina ja kirjoittajina, sekä minkälaista asennetta oppimista ja kirjallisuutta kohtaan nuorille välitetään.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on 2010-luvulla vahvistunut entisestään. Suurin kasvu heikosti lukevien määrässä on tapahtunut alimmissa sosioekonomisissa ryhmissä, ja lukutaitoero alimman ja ylimmän sosioekonomisen luokan välillä on suurimmillaan jopa kaksi kouluvuotta.¹³

Useissa tutkimuksissa on todennettu, että vanhempien koulustausta, ammattiasema sekä tietokoneiden ja kirjojen määrä kotona ovat yhteydessä oppilaiden osaamistasoon sekä oppimisasenteisiin.¹⁷ Sosioekonomisen taustan vaikutusta voi tasoittaa kodin myönteisellä asenteella nuoren oppimista ja koulutusta kohtaan.

Nuorilla heikko lukutaito vaikuttaa jatko-opintomahdollisuuksiin. Perusasteen tai ammatillisen koulutuksen suorittaneista aikuisista heikkoja lukijoita on 36%.¹⁸ Lukutaito on kansallista taito, joka antaa mahdollisuuden osallistua täysivaltaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Lukutaidoton ihminen joutuu helposti yhteiskunnan marginaaliin eikä hakeudu eri palveluiden luo. Riittävän lukutaidon puuttuminen voi estää pääsyn tarpeellisten tukitoimien piiriin. Nuorisotyöntekijöiden kokemusten mukaan heikko lukutaito vaikeuttaa esimerkiksi Kelasta saatujen lausuntojen lukemista.

Oppimisen eroihin vaikuttavat taustatekijät tulisi huomioida ja osaamiseroihin puuttua jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Tulisi huolehtia, että peruskoulun tehtävä kaikille tasa-arvoisena taitojen opettajana ja mahdollistajana turvataan. Kun kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin kasvaa, on ensimmäisen luokan ja peruskoulun merkitys tasa-arvoistavana tekijänä yhä tärkeämpi.

FAKTA 5:

Kouluilla on vaihtelevat mahdollisuudet tasavertaiseen lukutaitotyöhön

Kouluissa tehdään runsaasti lukutaitotyötä ja koulut ovatkin avainasemassa lapsen lukijaksi sitouttamisessa. Opettajilla on oppilaan lukuharrastuneisuuteen jopa yhtä voimakas vaikutus kuin kavereilla ja vanhemmilla, erityisesti niiden oppilaiden kohdalla, joilta puuttuu perheen tuki lukemiselle.¹⁹ Koulujen mahdollisuudet saavutettavaan ja tasa-arvoiseen lukutaitotyöhön kuitenkin vaihtelevat ja lukutapojen ja -käytäntöjen välillä on hajontaa.²⁰

Viime vuosien lukuisat lukemista tukevat hankkeet ja kampanjat ovat tehneet näkyväksi koulujen haasteet ja kehitystarpeet lukutaitotyössä. Lukuliike koulussa -kampanjalla käynnistynyt Lukuliike kokoaa yhteen alan verkostoja ja pyrkii vaikuttamaan rakenteisiin pitkäjänteisillä ja kestävillä keinoilla. Erilaiset kampanjat myös lisäävät opettajien mukaan oppilaiden myönteistä suhtautumista kirjoihin ja lukemiseen.²¹ On kuitenkin tärkeää, että hankkeiden myötä esiin nousevat kysymykset saavat pysyviä ratkaisuja.

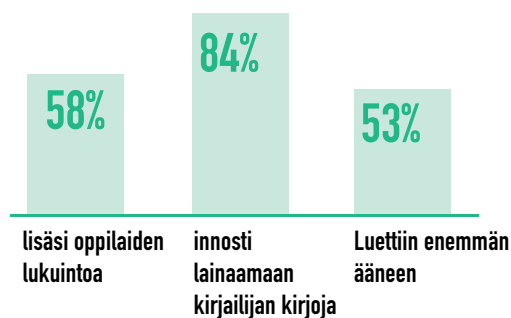
Lukuklaani-hankkeen alakouluja koskeneen selvityksen mukaan jopa 22 % opettajista ei ole viimeisen lukukauden aikana antanut oppilaille kokonaista kirjaa luettavaksi. Opettajien useimmin raportoima syy lukemattomuuteen on oppilaiden luku- ja oppimistaidon puutteet sekä asenteet. Oppilaiden lukemisen tiellä on myös resurssipulaa.^{20 21}

Selvityksen mukaan kirjallisuuden saatavuus ja ajankohtaisten lasten- ja nuortenkirjojen näkyvyys luokahuoneissa on tärkeä tekijä koulujen lukuharrastukseen kannustamisessa. Koulujen mahdollisuuksissa kirjojen ja kirjastopalveluiden hyödyntämiseen on kuitenkin suuria eroja. Koulukirjastojen kehittäminen sekä kunnallisesta kirjastoverkostosta huolehtiminen mahdollistavat niin koulujen kuin kotien tasa-arvoisen kirjallisuuskasvatuksen.²⁰

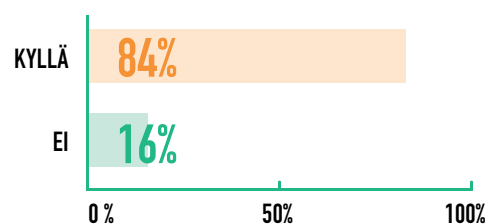
Kouluille ja opettajille olisi mahdollistettava aikaa ja tukea uusien pedagogisten keinojen etsimiseen, kehittämiseen ja jakamiseen kirjallisuuskasvatuksessa. Myös opettajien oman lukijuuden kehittämistä tulisi tukea. Opettajan omalla lukuharrastuksella on suuri vaikutus siihen, kuinka usein kirjallisuutta hyödynnetään eri oppiaineiden opetuksessa.²²

Lukemiseen tulisi varata kouluissa konkreettista aikaa esimerkiksi viikoittaisilla lukutunneilla. Kaikenikäisillä oppilaille tulisi olla kouluissa mahdollisuus suoritusvapaaseen lukemiseen. Oppiainerajat ylittävät lukuprojektit ja esimerkiksi tietokirjallisuuden hyödyntäminen eri aineissa tukevat monialaista oppimista ja lukutaitoa. Peruskoulun kehittymisessä lukevaksi yhteisöksi tarvitaan koko koulu.

Lukuliike koulussa -kampanjan vaikutus kouluissa

Lukuliike koulussa -kampanja innosti lukemaan enemmän kouluissa

FAKTA 6:

Nuoret saa lukemaan yksilöllisillä toimilla

Viime vuosien lukemaan innostavat keinot ja toimenpiteet osoittavat, että nuorille tulee tarjota yksilöllisiä reittejä kirjallisuuteen. Nuoret tiedostavat lukemisen hyödyt ja kokevat lukevansa liian vähän, mutta eivät löydä sille aikaa tai tarpeeksi kiinnostusta arjessaan. Mielenkiinto lukemiseen löytyy usein nuorten omien esikuvien kautta – esikuvat ovat myös opettajien ykköstoive lukemaan innostamisessa. Silti vain 10 % nuorista sanoo ihailemansa henkilön lukevan.^{23 24 25}

Nuorten lukuinnon herättäminen vaatii aikuisilta ennakkoluulotonta ja avointa suhtautumista lukemiseen sekä eri lukutapoihin ja -teksteihin. Toiminnallisuus ja oman tekstin tuottaminen eri menetelmin ovat hyviä keinoja kaikenikäisten heikosti lukevien saattamisessa kirjoittamisen ja lukemisen ääreen. Erilaisten ilmaisukeinojen hyödyntäminen on tärkeää, sillä vaikka kirjoitetun tekstin lukemisen taidot ovat puutteelliset, voivat muut ilmaisukeinot olla hyvällä tasolla.

Oman äänen löytämiseen kannustavat tekstimuodot, kuten lavarunous, rap ja spoken word, toimivat omaehtoisena porttina kirjallisuuden maailmaan. Mun tarina -hankkeessa lavarunous herätti lukiolaisten kiinnostuksen ja tarjosi raikkaita lähestymistapoja kirjoittamiseen ja itseilmaisuun. 47 % hankkeen nuorista toivoi kouluihin lisää aikaa luovalle, suoritusvaapaalle kirjoittamiselle.²⁶ Sanat haltuun -hanke on innostanut neljän vuoden aikana jo yli 5000 nuorta tunnistamaan luku-aidon merkityksen rap-lyriikoiden avulla. Työpajoissa puolet

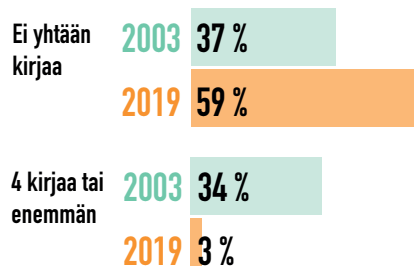
nuorista koki oppineensa uutta, 30 % kiinnostui uudenaista teksteistä ja yli 20 % muutti suhtautumistaan lukemiseen.²⁷

Toiminnalliset kirjallisuusmuodot pitävät sisällään myös yhteisöllisen suhtautumisen kieleen. Yksilökeskeistä lukemisen perinnettä tulisi murtaa erityisesti koulussa.²⁸ Sosiaalinen lukeminen korostuu nuorilla eri digiympäristöissä. Esimerkiksi suosituissa chatfictionissa tarinat etenevät eri sovelluksien viestien kautta.

Sanataideopetus ponnistaa uudenaista kirjallisuuskäsituksesta ja syventää oppijan kielellisiä, ilmaisun ja ajattelun taitoja. Osallisuuteen kutsuva sanataide voi tarkoittaa esimerkiksi elämyksellisten tilojen rakentamista tai pakohuonepelejä. Kiinnostus sanataiteeseen opetusmetodinä on suurta, mutta alalta puuttuvat rahoitusrakenteet sekä vakiintunut asema koulutuksen ja kirjallisuuden kentällä.

Ennakkoluulottomia toimia tarvitaan, sillä nuorten aktiivilukijoiden määrä on vähentynyt 15 vuodessa reilusta 22 %:sta kuuteen prosenttiin.²⁹ Tuoreimmassa PISA-arvioinnissa Suomi kuului kolmen maan joukkoon, jossa kiinnostus lukemiseen oli vähentynyt eniten. Peräti 63 % pojista sanoo lukevansa vain jos on pakko.³⁰ Lukuilon ja -kiinnostuksen herättämisen tulisikin olla tärkein tavoite nuoriin kohdistuvasa lukutyössä.

9. luokkalaisten lukemien kirjojen määrä kuukaudessa

Mun tarina -lavarunoustyöpajoihin osallistuneista lukiolaisista

47% kaipaava lisää luovaa kirjoittamista kouluihin

FAKTA 7.

Yhteiskunnan on tunnistettava kaikenikäiset heikosti lukevat

Suomalaisista aikuisista 11 %:lla on heikko lukutaito.³¹ Toiminnallinen lukutaidottomuus vaikeuttaa arkisia tilanteita sekä yhteiskunnassa ja työelämässä pärjäämistä. Selkokielen tarpeessa arvelaan olevan jopa 750 000 henkilöä eli 14 % suomalaisista. Yleiskieltä heikosti ymmärtäville suunnatun selkokielen tarve on viimeisen viiden vuoden aikana kasvanut noin 100 000 henkilöllä.³²

Lukutaidon tasoa selittävät, moninaiset eri tekijät kietoutuvat yhteen, mutta niillä on myös itsenäistä vaikutusta. Erityisesti koulutustaso ja ikä selittävät aikuisten lukutaitoa: heikosti lukevia on suhteellisesti enemmän vanhemmissa ja matalammin koulutetuissa ryhmissä.³³

Syyt heikkoon lukemiseen vaihtelevat, eikä kaikilla heikosti lukevilla välttämättä ole taustalla synnynnäistä lukivaikeutta. Arviolta 5–10 %:lla väestöstä on lukivaikeus. Lukemisen sujuvuus on hyvin perinnöllistä; lukivaikeuden todennäköisyys kasvaa nelinkertaiseksi, jos suvussa on lukivaikeutta. Lukivaikeus on ennustettavissa jo varhaislapsuudessa, ja varhaisilla tukitoimilla voi lieventää lapsen ja nuoren lukivaikeuden heijastumista aikuisuuteen.³⁴

Heikosti lukevien aikuisten muiden perustaitojen taso voi vaihdella paljon. Heikko lukutaito ei välttämättä tarkoita esimerkiksi työelämän ulkopuolella oloa, ja heikommin lukevilla saattaa olla vahvoja lukutaidon puutteita korvaavia osa-alueita. Tunnistaako yhteiskuntamme tarpeeksi hyvin eriaisteiset lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet ja niiden vaikutukset eri elämänvaiheisiin? Aikuisten lukutaidon tunnistaminen ja tukeminen on tärkeää myös lasten lukutaidon kehittämisen kannalta.

Lukutaidon jatkuva kehittäminen luo edellytykset elinikäiselle oppimiselle ja toiminta-alojen muutoksiin sopeutumiseksi. Englantilaisen selvityksen mukaan työelämässä olevat heikosti lukevat eivät yleensä hakeudu lukutaitoa parantaviin ohjelmiin tai tukitoimien piiriin. Organisaatiot sopeuttavat omaa toimintaansa korvatakseen työntekijöidensä heikkoja taitoja sen sijaan, että tukisivat niiden kehittämistä ja parantamista.³⁵ Heikon lukutaidon vaikutus jää näin helposti piiloon, vaikka sillä voi olla tuottavuutta alentava vaikutus.³⁶

Yhteiskunnassa tulisikin kiinnittää huomiota osaamisen lisäksi eri ympäristöjen taitovaatimuksiin: Minkälaisia eri lukutaidon vaatimuksia on työelämässä ja vapaa-ajalla? Miten ja minkälaisia eri tukitoimia tarvitaan, jotta ne tavoittavat oikeat ihmiset eri ympäristöissä? Erilaisten oppijoiden tunnistaminen ja heidän tarpeisiinsa vastaaminen on entistä tärkeämpää myös monikielisten maahanmuuttajien koulutuspolkuja suunniteltaessa.³⁷

Suomesta on puuttunut aikuisiin lukutaidottomiin panostava lukutaitotyö sekä selkeä taho, joka auttaisi aikuista ihmistä parantamaan heikkoa luku- ja tekstitaitoaan. Lukemattomat mahdollisuudet -hanke pyrkii vastaamaan tarpeeseen koostamalla yhteen alan tietoa ja toimijoita. Hankkeen luoma lukuohjausmalli on väline aikuisten lukutaidon ja -innon tukemiseen kirjastoissa, ja sen osa-alueita voivat hyödyntää kaikki aikuisten ohjauksen ja tukemisen parissa työskentelevät tahot.³⁸

Suomalaisista aikuisista

11% :lla on heikko lukutaito

FAKTA 8.

Monikielisuuden tukeminen edistää kaikkea oppimista

Ennusteen mukaan vuoteen 2035 mennessä Helsingin seudun asukkaista joka neljäs on muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielinen.³⁹ Vuonna 2019 koko Suomen väestöstä 7,5 % puhui äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea.⁴⁰ Kunnissa järjestettiin vuonna 2019 opetusta yhteensä 49:llä eri äidinkielellä.⁴¹

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä peruskoulun opetussuunnitelmassa onkin huomioitu kielitietoinen kasvatus, joka ohjaa ymmärtämään oppilaan käyttämien eri kielten merkitystä oppimisessa, vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa. Kielitietoisessa pedagogiikassa tuetaan eri kielten käyttöä eri tilanteissa ja huomioidaan myös oppilaiden ja perheiden kulttuurinen ja katsomuksellinen moninaisuus.⁴²

Kielitietoinen kasvatus edesauttaa luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä sekä koulukielen oppimista, mikä on tärkeää suomalaisen kulttuurin integroitumisen ja jatkokoulutusmahdollisuuksien kannalta. Heikko suomen tai ruotsin kielen taito heijastuu peruskoulussa oppimistuloksiin: maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tulokset ovat edelleen kantaväestöä heikompia luku- ja monilukutaidossa ja suomea tai ruotsia toisena kielenä puhuvilla on matalampi lähtötaso koulua aloitettaessa.⁴³ 49 %:lla maahanmuuttajista puuttuu toisen asteen koulutus.⁴⁴

Koulukielen hyvän hallinnan saavuttamiseksi on tarpeen tukea

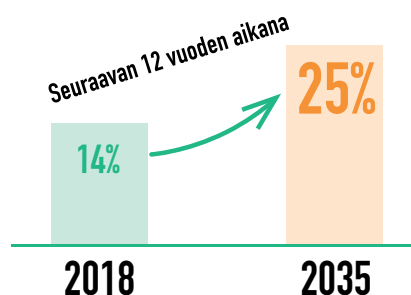
lapsen oman äidinkielen osaamista ja kehitystä; mitä paremmin oppilas hallitsee ensikielensä, sitä paremmin hän oppii myös vieraan kielen. Äidinkieli on perusta lapsen ajattelulle ja tunne-elämän tasapainoiselle kehitykselle. Lapsen oman kieli-identiteetin kohtaaminen ja tunnistaminen luo suotuisat edellytykset niin koulukielen kuin muiden aineiden oppimiselle.⁴⁵

Lapsen ja nuoren kielitaidon tukemisessa varhaiskasvatustajien, koulun ja vanhempien moniammatillinen yhteistyö on ensiarvoista. Tuoreen selvityksen mukaan kasvatusalan ammattilaiset kaikilla koulutusasteilla kaipaavat lisää tukea ja resursseja kielikasvatukseen. Päiväkotien ja koulujen lisäksi tärkeitä yhteistyötahoja ovat erityisesti kirjastot ja maahanmuuttajien tukipalvelut sekä neuvolat.⁴¹

Koko perheen monikielisuuden tukemiseksi kodeille tulisi olla tarjolla helposti saatavaa tietoa oman äidinkielen ylläpitämisen tärkeydestä ja kehittämisestä sekä konkreettisia keinoja siihen. Lisäksi opetuksen olosuhteiden pitäisi olla sellaiset, ettei lapsen osallistuminen oman äidinkielen tunneille olisi perheille liian vaikeaa järjestää.

Toimiva monikielinen yhteiskunta tunnistaa, että eri kielet elävät rinnakkain eri tilanteissa. Kielet ovat osa sosiaalista vuorovaikutusta, ja eri kieliä voi käyttää limittäin ja rinnakkain. Hyvinvoiva, monikielinen ja -muotoinen väestö on resurssi ja rikkaus tulevaisuuden Suomelle.

Vieraskielisten osuus Helsingissä

Fakta 9.

Yhteiskunta vaatii meiltä yhä monimuotoisempaa lukutaitoa

Digitaalinen murros koskee myös lukemista. Kohtaamme päivittäin yhä suuremman ja pirstaleisemman määrän erilaisia tekstejä. Monilukutaito eli erilaisten tekstityyppien sekä sanallisen, visuaalisen ja auditiivisen materiaalin analysointi ja tuottaminen eri välineiden avulla on välttämätön taito nyky-yhteiskunnassa.

Suomalaisista 8.-luokkalaisista 30 %:lla on hyvä monilukutaito, mutta samaan aikaan 28 %:lla nuorista on vaikeuksia löytää, arvioida ja hyödyntää tietoa tai tuottaa sisältöjä muille jaettavaksi.⁴⁶ Monimuotoiset teksti- ja lukuympäristöt vaativat erilaisia luku- ja kirjoitustaitoja ja strategioita sekä erilaista harjoittelua. Kielen erilaisia muotoja, tyylejä ja käyttötilanteita tulisi kouluissa tuoda esiin laajasti eri oppiaineissa.

Lyhyet digitaaliset tekstit sekä kirjallisuuden tuominen aina mukana kulkeviin älylaitteisiin madaltavat lukukynnystä. Monipuolisten tekstien käyttö eri ympäristöissä kehittää kieliosa-

mista monipuolisesti. Selvityksissä on todettu, että nuorten erilaisen digitaalisen median kohtuullisella ja monipuolisella käytöllä voi olla myönteistä vaikutusta oppimiseen.^{47 48} Toisaalta jos pidemmän tekstin lukeminen tai tuottaminen ei ole tuttua eikä siihen ole harjaantunut, ohjaavat sähköiset alustat helposti ainoastaan lyhyiden tekstien tuottamiseen ja silmäilevään lukutapaan.

Pidempien tekstien tuomista digivälineisiin tulisi tukea ja kehittää edelleen. Pitkäjänteinen, syventävä lukeminen kehittää lukutaitoa, johon kriittinen lukutaito ja tiedon arviointi pohjaavat. Lukutaito antaa välineet navigoida monimuotoisissa tekstiympäristöissä ja mahdollistaa osallistumisen digitaalisen yhteiskuntamme päivittäisiin toimintoihin. Myös sujuva kirjoitustaito edellyttää hyvää lukutaitoa. Sekä lukemisen että kirjoittamisen tavat ovat uusissa mediaympäristöissä muuttuneet, samalla kun niiden merkitys tulevaisuuden taitona lisääntyy.

Fakta 10.

Joka neljäs suomalainen luki enemmän poikkeuskevään aikana

Koronaviruksen aiheuttama poikkeuskevät saattoi suomalaiset kirjallisuuden pariin. Joka neljäs suomalainen luki enemmän poikkeusolojen aikana ja myös pienille lapsille lukeminen lisääntyi. Suomalaiset kertoivat lukeneensa enemmän, koska arjen vapaa-aika lisääntyi.

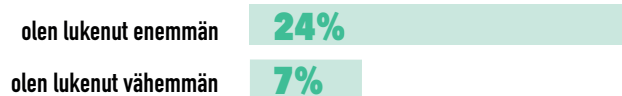
Lukeminen tarjosi poikkeusoloihin muuta ajateltavaa sekä toi lohtua. Pienten lasten vanhemmat kokivat yhteisten lukuhetkien tuoneen lapselle turvaa. Lukemisen hyvää tuottava vaikutus erityisesti vaikeina aikoina siis tunnustetaan.⁴⁹

Suomalaisia innostaa lukemaan erityisesti tiedon nälkä, kiinnostus uuteen kirjallisuuteen sekä halu nauttia kirjallisuudesta ja päästä irti arjesta.⁴⁹ Pitkäaikaista muistin käyttöä ja tarinan hallintaa vaativa lukeminen tarjoaa vastapainoa nopeaa viestintää suosivaan, lyhytjännitteiseen arkeen. Kirjallisuus pakottaa pysähtymään ja keskittymään käsillä olevaan. Lukeminen kehittääkin keskittymiskykyä ja lievittää stressiä. Erityisesti pitkien tekstien lukeminen kohentaa pitkäkestoista muistia ja voi jopa suojata Alzheimerin taudilta.^{50 51 52}

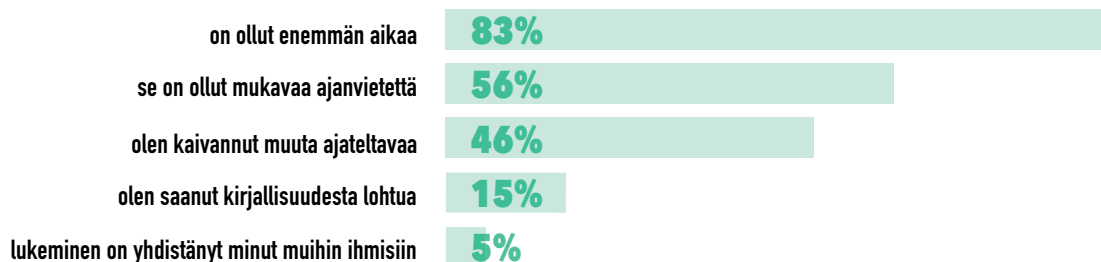
Lukea voi itselleen sopivimmilla tavoilla ja monista eri lähteistä. Ääni- ja e-kirjat ovat hyviä tapoja tuoda kirjallisuutta kaikkien saataville, ja ne innostavat vähemmän lukevia kirjallisuuden pariin. Ne kasvattavatkin jatkuvasti suosiotaan: ääni- ja sähkökirjojen myynti jatkoi yli 100 % kasvua alkuvuonna 2020, ja myös kirjastosta lainattujen ääni- ja sähkökirjojen määrät ovat nousussa.^{53 54} Äänikirjat sopivat esimerkiksi luki- tai näkövaikeuksia omaaville ja mahdollistavat tarinoiden kuuntelun muun tekemisen lomassa, mikä voi auttaa etenkin oppimisvaikeuksista kärsiviä.

Aktiivinen lukeminen on hyvän lukutaidon edellytys, reitti mielikuvitukseen ja luovuuteen sekä tiedon lähde. Lukeminen auttaa käsittelemään vaikeitakin asioita ja sanallistamaan paremmin omia tunteita. Lukeminen syventää ymmärrystä monimutkaisista kokonaisuuksista, laajentaa ajatusmaailmaa oman toimintaympäristön ulkopuolelle ja synnyttää uusia ideoita.

Miten lukemisesi määrä on muuttunut koronavirusepidemiasta johtuvana poikkeusaikana?

Mistä syystä olet lukenut tai kuunnellut kirjoja enemmän poikkeusaikana?

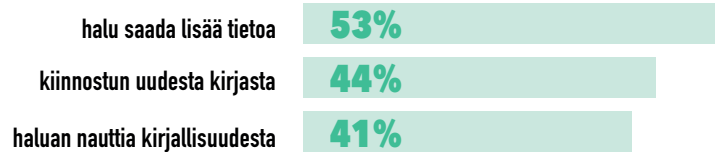

Etenkin kaunokirjallisuuden lukeminen auttaa ymmärtämään muiden ihmisten ajatuksia ja tunteita - aivokuvia hyödyntävässä tutkimuksessa on todettu, että kaunokirjallisuutta lukiessa muiden ihmisten tunnetiloja tulkitsevat aivojen osat aktivoituvat. Eläytyessämme lukemaamme aivoissamme tutkitusti aktivoituvat myös samat alueet kuin todellisessa tilanteessa.^{55 56}

Taiteen kokemisesta ja siihen osallistumisesta, kuten lukemi-

sestä, kirjoittamisesta ja kirjallisuustapahtumissa käymisestä, on apua psyykkisen hyvinvoinnin edistämisessä sekä monien sairauksien hoitamisessa.⁵⁷ Kirjallisuudella ja kulttuurilla on kasvava arvo yhteiskunnassamme. Yhteiskunnan vaurastuessa aineellisesti ihmiset hakevat mielekkyyttä elämän kokemisesta merkitykselliseksi, itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista ja henkisestä rikkaudesta. Lukeminen, kirjallisuus ja kulttuuri eri muotoineen vastaavat näihin tarpeisiin.

Suomalaisia innostaa lukemaan:

Lukutaidon hyväksi työskennellään laajalla rintamalla

Yhteiskunnan vaurastuessa aineellisesti ihmiset hakevat mielekkyyttä elämän kokemisesta merkitykselliseksi, itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista ja henkisestä rikkaudesta. Lukeminen, kirjallisuus ja kulttuuri eri muotoineen vastaavat näihin tarpeisiin.

Suomessa on viime vuosien aikana havahduttu lukemisen ja lukutaidon tärkeyteen yhteiskunnan eri tasoilla. Lukutaidon tason heikkeneminen on noussut poliittiseen keskusteluun kansainvälisestäkin merkittävällä voimakkuudella. Vuonna 2017 perustetun kansallisen Lukutaitofoorumin työtä jatkava Lukuliike on hallitusohjelmaan kirjattu jatkuva ohjelma, jonka tavoitteena on edistää Suomessa asuvien lukutaitoa, lapset ja nuoret edellä. Lukuliike-verkosto pyrkii pitkäjänteisesti tuemaan järjestöjen, kirjastojen, sanataidekoulujen ja hallinnon edustajien tekemää työtä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kohdisti vuonna 2019 neljä miljoonaa euroa valtion erityisavustusta lukemisen kulttuuria ja lukutaitoa vahvistaviin toimenpiteisiin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja vuosiluokkien 1-2 alkuopetuksessa.

Varhaislapsuuden lukijuuden tukemiseksi Suomen Kulttuurirahaston ja Lukukeskuksen Lukulahja lapselle -hanke jakaa kirjalahjan sekä tietoa lukemisen tärkeydestä kaikille vuosina 2019-2021 syntyvien vauvojen perheille. Kirjalahjat ja tietoa jaetaan osana neuvolatarkastusta, joten hanke tavoittaa tasa-arvoisesti kaikki suomalaisperheet.

Lukulahja lapselle -hanke tarjoaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille myös erikielisiä materiaaleja lukemisen tärkeydestä. Monikielisille perheille suunnattuja palveluja on monissa eri kunnissa ja kaupungeissa: esimerkiksi Espoon kaupungin Moniku-palvelu tarjoaa neuvolan yhteydessä ennaltaehkäisevää tukea monikielisille vauvaperheille. Vantaan kaupungin Äidit mukana -hankkeessa kehitetään mallia, joka edistää maahanmuuttajaitien kotoutumista ja työllistymistä luku- ja kirjoitustaidon vahvistamisen kautta. Monikielinen kirjasto tarjoaa kaikkialla Suomessa mahdollisuuden lukea kirjallisuutta noin 80 kielellä.

Erilaiset kampanjat, hankkeet ja kirjailijavierailut lisäävät tutkitusti lasten ja nuorten lukuintoa. Lukuliikkeen toiminta käynnistyi vuonna 2019 Lukukeskuksen koordinoimalla Lukuliike koulussa -hankkeella, joka tarjosi lukemaan innostamisen keinoja kouluille aiempaa laajemmin: esikuvia, kirjavinkkausta, kirjailijavierailuja, tapahtumia, haasteita ja sisältöjä. Lukukeskuksen oma pysyvä toiminta, kuten vuosittainen Lukuviikko sekä kirjailijavierailut, innostavat kaikenikäisiä lukemisen pariin. Kokonaan nuorten tekemä Lukufiilis-lehti nostaa esiin nuorten omia luvuvinkkejä ja -kokemuksia. Lastenkirjainstituutti sekä sen ylläpitämä Lukemo kokoaa yhteen palveluun tuoretta lasten- ja nuortenkirjallisuutta.

Suomen Kulttuurirahaston ja Kopioston mahdollistama Lukuklaani-hanke tuki koulujen työtä tarjoamalla kouluille kirjoja sekä tutkimalla koulujen kirjallisuuskasvatuksen menetelmiä. Opettajien luku- ja kirjoitustaidon täydennyskoulutustarpeeseen vastaa Opetushallituksen rahoittama ja Niilo Mäki Instituutin sekä Jyväskylän yliopiston koordinoima Lukiloki.

Niilo Mäki Instituutti tekee tutkimus-, kehitys- ja käytännön opetustyötä oppimisvaikeuksia omaavien henkilöiden parissa. Lukimat-sivustolle on koottuna tietoa ja materiaaleja lukemisen kehittymisestä, opettamisesta ja oppimisvaikeuksista sekä tukikeinoja lukemisvaikeuksien ehkäisyyn.

Saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus Celia tuottaa kirjoja saavutettavassa muodossa, mm. äänikirjoina. Valtakunnallinen selkokielen asiantuntijakeskus Selkokeskus edistää selkokielistä tiedotusta, tiedonvälitystä ja kulttuuria Suomessa. Erilaisten oppijoiden liitto tarjoaa neuvontaa, vertaistukea, koulutuksia ja tapahtumia erilaisille oppijoille ja ammattilaisille.

Yhteisölliset luku- ja toimintamallit voivat luoda ratkaisevia elämyksiä ja kokemuksia nuoren elämässä sekä madaltaa kynnystä tarttua teksteihin ja omaehtoiseen lukemiseen. Lukukeskuksen Sanat haltuun -hanke toi lukutaidon merkitystä esiin uusin tavoin heikosti lukeville nuorille miehille esitelmällä nuorten omista kiinnostuksenkohteista kumpuavia tekstejä. Pojat lukevat pojille -mallissa ammattioppilaitosten

pojat lukevat alakouluikäisille pojille - eri-ikäiset hyötyvät toistensa kohtaamisesta ja lukemiseen motivoidaan henkilökohtaisen kohtaamisen ja vertaistoiminnan kautta.

Monet kirjastot tekevät yhteistyötä esimerkiksi nuorisotalojen ja -toimijoiden kanssa, jotta kirjallisuus tavoittaisi luontaisessa toimintaympäristössä ne nuoret, jotka eivät vielä koe kirjastoa omakseen. Suomen kattava kirjastoverkko on merkittävä tasa-arvoisen lukutaidon edistäjä ja ylläpitäjä.

Lukutaidon monipuolistuessa ja erilaisten tekstimaailmojen lisääntyessä tarvitsemme lisää tutkimusta esimerkiksi eri formaatin merkityksestä lukemiselle ja lukutaidolle sekä eri lukutapojen vaikutuksesta lukuintoon. Lukemisen ja lukutaidon merkitystä, oppimista sekä eri menetelmien toimivuutta tutkitaankin laajasti eri yliopistoissa.

Lähteet

- 1 Tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttama kyselytutkimus. Kyselyyn vastasi reilu tuhat suomalaista, joista noin 500:lla on alle 10-vuotias lapsi tai lapsia. Lukeminen määriteltiin kyselyssä kauno- tai tietokirjallisuuden lukemiseksi tai kuunteluksi. Lukukeskus 2020.
- 2 [European Commission: Eurostat. 2018.](#)
- 3 Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen. Lukemisen muutokset 2017, 1. [Kirjojen lukeminen lisääntynyt – luettujen kirjojen määrä pienentynyt.](#) Helsinki: Tilastokeskus.
- 4 Leino, Nissinen, Puhakka, Rautopuro: [Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus \(PIRLS 2016\).](#) Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos 2017.
- 5 Leino, Ahonen, Hienonen ym.: [PISA 2018 ensituloksia](#), Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40.
- 6 Tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttama kyselytutkimus. Kyselyyn vastasi reilu tuhat suomalaista, joista noin 500:lla on alle 10-vuotias lapsi tai lapsia. Lukeminen määriteltiin kyselyssä kauno- tai tietokirjallisuuden lukemiseksi tai kuunteluksi. Lukukeskus 2020.
- 7 Esim. Dunst, Simkus, Hamby: [Effects of Reading to Infants and Toddlers on Their Early Language Development.](#) CellReviews Vol. 5 Nr. 4. 2012.
- 8 Huotilainen, Suppanen, Ylinen: Rhythmic structure facilitates learning from auditory input in newborn infants. [Infant Behavior and Development, Volume 57](#), 2019.
- 9 [Lukukeskuksen teettämä, tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttama kyselytutkimus.](#) Kyselyyn vastasi 81 terveydenhoitajaa 30 paikkakunnalla.
- 10 Ukkola, Metsämuuronen & Paananen: [Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 10:2020.
- 11 Lerkkanen, Salminen, Pakarinen: Varhaislapsuuden lukuohjelmat tukevat lukutaitoa. Onnimanni 1-2, 2018.
- 12 Repo, Paananen, Eskelinen ym.: [Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoitossa.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 15:2019.
- 13 Leino, Ahonen, Hienonen ym.: [PISA 2018 ensituloksia](#), Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40.
- 14 Ukkola, Metsämuuronen & Paananen: [Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 10:2020.
- 15 Opetushallitus: [Poikien oppimishaasteet ja -ratkaisut vuoteen 2025.](#) Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2019.
- 16 Kauppinen & Marjanen: [Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen? – Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2019.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 13:2020.
- 17 Esim. PISA 2018; ICILS 2018; Hautamäki, Rämä & Vainikainen (toim.): [Perusopetus, tasa-arvo ja oppimaan oppiminen Valtakunnallinen arviointitutkimus peruskoulun päättövaiheesta, 2019.](#) Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, nr. 52.
- 18 [PIAAC 2012:](#) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:19.
- 19 Esim. Cremin, Mottram, Collins, Powell, & Safford: [Building Communities of Engaged Readers: Reading for pleasure.](#) New York: Routledge. 2014.
- 20 Lukuklaani-tutkimus: [Ala- ja yläkoulujen alkukartoitusten koosteet, analyysi ja tiedottaminen.](#) Tutkimusraportti 2017-2019. Suomen Kulttuurirahastolle laatunut hankekoordinaattori Lotta-Sofia Aaltonen.
- 21 Esim. [Lukuliike koulussa -loppuraportti.](#) Lukukeskus 2019.
- 22 Kauppinen & Aerila: Luokanopettajien lukijuus ja sen merkitys oppilaiden lukuinnon kasvattamisessa ja kirjallisuudenopetuksen kehittämisessä. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja, nr 15: Tutkimuksesta luokkahuoneisiin. 2019.
- 23 Tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttama kyselytutkimus. Kyselyyn vastasi reilu tuhat suomalaista, joista noin 500:lla on alle 10-vuotias lapsi tai lapsia. Lukeminen määriteltiin kyselyssä kauno- tai tietokirjallisuuden lukemiseksi tai kuunteluksi. Lukukeskus 2020.
- 24 [Lukuliike koulussa -loppuraportti.](#) Lukukeskus 2019.
- 25 Lasten ja nuorten säätö: [Nuorten lukutottumiskysely 2020.](#)
- 26 Mun tarina -hankkeen loppuraportti 2020: Nurm, Kauppinen, Kontkanen, Kuusi & Raimi: [Mun tarina. Lavarunous äidinkielen, kirjallisuuden ja kielen opetuksessa. Yhden rohkean hankkeen kuvaus.](#)
- 27 [Sanat haltuun -hankkeen loppuraportti 2018.](#)
- 28 Lukuklaani-tutkimus: [Ala- ja yläkoulujen alkukartoitusten koosteet, analyysi ja tiedottaminen.](#) Tutkimusraportti 2017-2019. Suomen Kulttuurirahastolle laatunut hankekoordinaattori Lotta-Sofia Aaltonen.
- 29 Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen. Lukemisen muutokset 2017, 1. [Kirjojen lukeminen lisääntynyt – luettujen kirjojen määrä pienentynyt.](#) Helsinki: Tilastokeskus.
- 30 Leino, Ahonen, Hienonen ym.: [PISA 2018 ensituloksia](#), Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40.
- 31 [PIAAC 2012:](#) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:19.
- 32 Juusola, Markku; Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry: [Selkokielen tarvearvio 2019.](#) Kehitysvammaliitto 2019.
- 33 Esim. Sulkunen & Malin: [Literacy, Age and Recentness of Education Among Nordic Adults.](#) Scandinavian Journal of Educational Research, 62 (5), 929–948. 2018.
- 34 Esim. [Lukimat.](#)
- 35 Mallows & Litster: Literacy as supply and demand. Zeitschrift für Weiterbildungsforschung – Report. Journal for Research on Adult Education. Volume 39, nr. 2. 2016
- 36 Carpentieri, J.D., Colahan, M., Hale, C., Litster, J., Mallows, D., & Trinh, T. (2016b). Impact of poor basic literacy and numeracy on employers BIS research paper number 266. London: BIS.
- 37 Hievanen ym.: [Maahanmuuttajien koulutuspolut. Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 11:2020.
- 38 [Lukumattomat mahdollisuudet](#)
- 39 [Helsingin kaupungin tietokeskus 2019.](#)
- 40 [Tilastokeskus 2019.](#)
- 41 Tainio, Lisa ym.: [Koulujen monet kielet ja uskonnot. Selvitys vähemmistöäidinkielten ja -uskontojen sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä opetuksen tilanteesta eri koulutusasteilla.](#) Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 11/2019.
- 42 Opetushallitus. Esim. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/monikielisydesta-ja-koulukielen-tukemisesta>
- 43 [PISA 2018 ensituloksia; ICILS 2018;](#) KARVI: [Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä.](#)
- 44 Tilastokeskus: [Koulutustilastot 2018.](#)
- 45 Esim.: Urban multilingualism and educational achievement. Identifying and implementing evidence-based strategies for school improvement. – P. Van Avermaet, S. Slembrouck, K. Van Gorp, S. Sierens & K. Maryns (toim.), The multilingual edge of education. London: Palgrave Macmillan.
- 46 Leino ym.: [Digiloikasta digitaitoihin. Kansainvälinen monilukutaidon ja ohjelmoinnillisen ajattelun tutkimus \(ICILS 2018\).](#) Koulutuksen tutkimuslaitos ja kirjoittajat. 2019.
- 47 Hietajärvi, Lauri: [Adolescents' socio-digital engagement and its relation to academic well-being, motivation, and achievement.](#) Helsingin Yliopisto 2019.
- 48 Kauppinen & Marjanen: [Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen? – Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2019.](#) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisu 13:2020.
- 49 Tutkimusyhtiö Innolinkin toteuttama kyselytutkimus. Kyselyyn vastasi reilu tuhat suomalaista, joista noin 500:lla on alle 10-vuotias lapsi tai lapsia. Lukeminen määriteltiin kyselyssä kauno- tai tietokirjallisuuden lukemiseksi tai kuunteluksi. Lukukeskus 2020
- 50 Watson, E. M. (2015). [The importance of leisure reading to health sciences students: results of a survey.](#) Health Information & Libraries Journal
- 51 [Short- and Long-Term Effects of a Novel on Connectivity in the Brain.](#) (Berns et al.) BRAIN CONNECTIVITY Volume 3, Number 6, 2013.
- 52 Huotilainen, Minna; Peltonen, Leeni: [Tunne avosi](#), s. 141. Otava 2017.
- 53 Suomen Kustannusyhdistys: [Kirjojen myynti- ja kustannustilastot.](#)
- 54 [Suomen yleisten kirjastojen tilastot.](#)
- 55 Keith Oatley: Fiction: [Simulation of Social Worlds.](#) Trends in Cognitive Sciences. Volume 20 :8. 2016
- 56 Kidd & Castano: [Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind.](#) Science 03 Oct 2013: 1239918.
- 57 WHO: [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review.](#) Health Evidence Network Synthesis Report 67. 2019.

Lukukeskuksen vuosittain julkaisema 10 faktaa lukemisesta -tietopaketti tarjoaa tilannekuvan Suomen lukutaidosta ja lukemisesta. Selvitys kokoaa yhteen kotimaisia ja kansainvälisiä lukutaitotutkimuksia, oppimistuloksia ja luo katsauksen eri keinoihin, millä tukea lukutaitotyötä ja -intoa.

Lisätietoja:

Viestintäpäällikkö | Saara Oranen
Puh. 044 5661903
saara.oranen@lukukeskus.fi

Lukukeskus
PL 8 (Linnunlauluntie 7)
00531 Helsinki
www.lukukeskus.fi

LUKUKESKUS
LÄSCENTRUM